

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Pohjanmaan liitto kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä lausuntopyynnöstä, joka koskee luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Pohjanmaan liiton maakuntahallitus hyväksyi 13.6.2022 kokouksessaan hallituksen esitystä koskevan lausunnon.

Pohjanmaan liitto kannattaa esitettyä uudistusta, jonka mukaan julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Esitys mahdollistaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa uudistukselle asetetut tavoitteet ja varmistaa asiakkaiden tarpeet huomioon ottavat joustavat palvelukokonaisuudet. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomion lainsäädännön jatkovalmistelussa seuraavaan:

1. Järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu on selkeytettävä ja arvioitava kokonaisuutena

Kunta voisi ehdotetun työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavan lain 2 luvun 1 §:n mukaan järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, kunnan on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Lisäksi säädettäisiin valtioneuvoston oikeudesta antaa alle 20 000, mutta vähintään 17 000 työvoimapohjan työllisyysalueelle lupa järjestää palveluja,

jos se on tarpeen kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tai työllisyysalueen muodostaminen edellyttäisi useamman työssäkäyntialueen yhdistämistä (voimaanpanolaki 4 §). Valtioneuvostolla olisi oikeus päättää työllisyysalueen muodostamisesta tai kunnan kuulumisesta työllisyysalueeseen sekä kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet.

Merkille pantavaa on se, että esityksen vaatima työvoimapohja tarkoittaa käytännössä yli 40 000 asukkaan väestöpohjaa. Toisaalta yhtenäisen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivan alueen vaatimus edellyttää vielä tätäkin suurempaa työvoima- ja väestöpohjaa. Perustelujen mukaan vuoden 2019 työvoiman mukaan itsenäisen järjestämisvastuun voisivat tarvittaessa saada vain 21 suurinta kaupunkia, Kokkolan kaupunki sekä viisi Uudenmaan kehyskuntaa. Pohjanmaan liitto katsoo, että edellä mainitut vaatimukset on asetettu liian korkeiksi. Pahimmillaan työvoimapohjaa koskeva kriteeri saattaa estää luonnollisten yhteistyöalueiden syntyminen ja vaarantaa uudistuksen onnistumisen.

Valtio aikoo noudattaa rahoitusperiaatetta ja sitoutuu maksamaan kunnille siirrettävien tehtävien aiheuttamat kustannukset täysimääräisesti. Lisäksi ehdotetaan muutoksia kuntien vastuuseen työttömyysetuuksien rahoituksesta, muun muassa niin, että vastuu ajallisesti alkaisi jo 100 päivän työttömyyden kohdalla ja laajenisi koskemaan peruspäivärahaa ja osaa ansiosidonnaisesta päivärahasta. Kuntien lisääntyvä vastuu kompensoitaisiin valtiosuusjärjestelmän kautta. Ehdotettu malli saattaa olla ongelmallinen ellei siinä huomioida väestöpohjan ja työvoimatilanteen dynaamisia muutoksia. Riskinä on siis, että työllisyysalueen järjestämisvastuu (palvelujen aiheuttamat kustannukset) ja kuntien rahoitus (valtion rahoittamat tehtävät ja laajennettu vastuu; kuntien osuus työttömyysetuuksista) on liian hajanainen. Ei vain mallin aiheuttama paikallisen itsehallinnon rajoittaminen, vaan myös kuulemismenettely työvoimapalvelujen heikentyessä sekä työ- ja elinkeinoministeriön rooli tässä prosessissa saattavat olla ongelmallisia asioita perustuslain näkökulmasta.

Vaikka perustuslaki sallii kuntien tehtävien hajauttamisen, ehdotus ei saa olla paikallisen itsehallinnon vastainen. Erilliskäytöksille on oltava hyväksyttävät perusteet. Pohjanmaan liitto katsoo, että järjestämisvastuu on määriteltävä niin, että se on selkeästi kuntien vastuulla ja että kunnat keskenään voivat sopia sen järjestämisestä. Lisäksi järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu on nähtävä ja arvioitava kokonaisuutena. Rahoitusmallin on lähdeittävä siitä, että työllisyyden edistämiseksi ja työttömyyden vähentämiseksi on kannustimia myös käytännössä ja huomioitava, että väestöpohjan ja työvoiman siirtoa tapahtuu kuntien välillä.

2. Vaikutukset elinkeinoelämän työvoiman tarpeeseen, maakunnan kehitykseen ja muuhun aluehallintoon

Uudistuksen ehdotetaan astuvan voimaan 1.12.2024. Kokemukset laajoista uudistuksista osoittavat, että uudelleenjärjestämisen käytännön valmisteluihin on annettava tarpeeksi aikaa ja resursseja.

Uudistusta toteutettaessa työvoiman tarve lisääntyy koko ajan, erityisesti Pohjanmaalla, jossa työllisyysaste on ennätyslukemissa ja työvoiman kysyntä on suurta.

Onkin tärkeää, että uudistus myös vahvistaa kuntien elinvoimaa ja takaa kunnille mahdollisuuden hyödyntää niiden vastuulla jo nykyään olevien tehtävien lisäarvoa ja monipuolista työllisyyttä edistävää ekosysteemiä, jossa tärkeinä toimijoina kuntien kumppaneina ovat esimerkiksi kuntien elinkeinoyhtiöt, koulutusorganisaatiot sekä yksityinen ja kolmas sektori. Tavoitteena tulee olla työllisyyden ja yritysten kasvua tukevat julkiset palvelut, jotka ovat osa kuntien työllisyys- ja elinvoimatehtäviä. Jotta paikallinen tai alueellinen elinvoima ei vähenisi uudistusta toteutettaessa, on valtion taattava tarpeelliset resurssit sekä suunnitteluun että toteuttamiseen. Kielelliset oikeudet on otettava huomioon uudistuksen kaikissa vaiheissa.

ELY-keskusten tehtävät on otettava paremmin huomioon. Erittäin suuri puute on, että työvoima- ja yrityspalvelujen uudistaminen tehdään ilman kokonaiskuvaa siitä, mikä valtion alueellisen hallinnon rooli valvonta- ja kehittämistehtävissä on ajateltu olevan tulevaisuudessa niinkin keskeisen alueellisen kehittämisresurssin osalta kuin työvoima.

Pohjanmaan liitto katsoo, että valtion on taattava riittävät resurssit suunnitteluun ja toteuttamiseen. Valtion olisi välittömästi otettava kantaa valtion alueellisen hallinnon järjestämiseen tulevaisuudessa työvoima- ja yrityspalvelujen uudistamisen seurauksena. Työvoiman tarjonta on ratkaisevaa alueiden kehitykselle ja uudelleenorganisointi ei saa johtaa työllisyyden tai elinkeinoelämän kehitysedellytysten heikentymiseen. Uudistuksen tulee siten edistää määrätietoisesti myös koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa. Osaajista on huutava pula Pohjanmaalla, jossa osaavan työvoiman saatavuus on jo suurin kasvun este.

3. Kuntiin siirtyvän henkilöstön voimavarat ja osaaminen turvattava

Esityksen mukaan kuntien järjestämisvastuulle siirrettävien tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto työ- ja elinkeinotoimistoista, ELY-keskuksista ja KEHA-keskuksesta kuntiin ja kuntayhtymiin katsottaisiin liikkeenluovutukseksi. Koska on hyvin todennäköistä, että uudistuksen myötä syntyvien uusien työllisyysalueiden maantieteelliset alueet eivät vastaa maakuntien alueita, kuten eivät nykyisinkään kaikkien ELY- ja TE-toimistojen alueet, on uudistuksessa varmistettava osaavan työvoiman saatavuus myös hallinnossa. Tämä on erityisen tärkeää Pohjanmaalla, joka muodostaa vai osan Pohjanmaan ELY-keskuksen ja TE-toimiston alueesta. Uudistuksen tulee ottaa huomioon työvoima- ja yrityspalveluiden erityisyys: Ne ovat erikoistuneita, ja on tehtäviä, joita hoitaa vain yksi henkilö. Myös Pohjanmaan kielelliset palvelutarpeet asettavat omat lähtökohdat palvelujen järjestämiselle, ja uudistuksen tulee turvata kielellisten oikeuksien toteutuminen, kuten jo edellä toteamme.

4. Kunnat mukaan työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintaan

Esityksen mukaan uudistuksessa säädettäisiin myös työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista ja nuorten matalan kynnyksen monialaisesta yhteispalvelusta. Ehdotuksen mukaan monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoita olisivat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. Pohjanmaan liiton mielestä on tärkeää, että kunta lisää toimijoihin, jotta esityksen tavoitteet asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta kuntaekosysteemin kanssa onnistuisivat.

ÖSTERBOTTENS FÖRBUND – POHJANMAAN LIITTO

Joakim Strand

Mats Brandt

Maakuntahallituksen pj.

Maakuntajohtaja

Rajaniemi Varpu
Österbottens förbund - Pohjanmaan liitto - Pohjanmaan liiton
maakuntahallitus